

KANTELU

Kantelija arvostelee oikeuskanslerille 6.5.2021 osoittamassaan kantelussa Helsingin Suomalaisen Yhteiskoulun menettelyä. Hän kertoo koulun ilmoittaneen Wilman tiedotteessa, että energiajuomien juominen on kielletty peruskoulussa 2.5.2021 lähtien. Kolme päivää tämän jälkeen eräs koulun opettaja takavarikoi kantelun mukaan kahdelta oppilaalta heidän energiajuomansa. Toinen oppilaista vietiin energiajuomineen kansliaan, jossa vararehtori kaatoi jäljellä olevan energiajuoman pois.

SELVITYS

Helsingin Suomalaisen Yhteiskoulun vararehtori on antanut asiassa selvityksen 6.9.2021.

VASTINE

Kantelija on antanut vastineensa hankitusta selvityksestä.

RATKAISU

Sovellettavat säännökset

Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu.

Perustuslain 7 §:ssä säädetään jokaisen oikeudesta elämään, turvallisuuteen, vapauteen ja koskemattomuuteen. Perustuslain 6 §:n 3 momentin mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, joten turvallisuuteen liittyvät perusoikeudet koskevat yhtäläisesti myös lapsia.

Perusopetuslain (628/1998) 4 §:n mukaan kunnalla on velvollisuus järjestää sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta.

Lain 29 §:ssä säädetään turvallisesta opiskeluympäristöstä.

Pykälän 3 momentin mukaan opetuksen järjestäjän tulee opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen ja kasvatuskeskustelun käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Pykälän 4 momentin mukaan opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut koulussa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Pykälän 5 momentissa säädetään, että järjestyssäännöissä ja muissa järjestysmääräyksissä voidaan antaa kouluyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä sekä tarkempia määräyksiä pykälän 2 momentissa tarkoitetuista esineistä tai aineista sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä. Lisäksi määräyksiä voidaan antaa koulun omaisuuden käsittelystä, koulun tilojen siisteydestä huolehtimisesta sekä oleskelusta ja liikkumisesta koulurakennuksissa ja koulun alueella.

Perusopetuslain muuttamista koskevan hallituksen esityksen ([HE 205/2002 vp](#)) perustelujen mukaan (s. 16) järjestyssäännöt tai muut määräykset eivät saa loukata perustuslaissa säädettyjä perusoikeuksia, eivätkä ne voi olla muutoinkaan ristiriidassa lainsäädännön kanssa.

Järjestyssäännöissä on mahdollista Opetushallituksen [ohjeistuksen](#) mukaan esimerkiksi antaa suosituksia siitä, ettei kouluun tuotaisi arvoesineitä, makeisia ja energiajuomia (s. 9). Ohjeistuksessa todetaan, että järjestyssäännöissä voidaan antaa kouluyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä sekä tarkempia määräyksiä kielletyistä esineistä tai aineista sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä. Lisäksi määräyksiä voidaan antaa koulun omaisuuden käsittelystä, koulun tilojen siisteydestä huolehtimisesta sekä oleskelusta ja liikkumisesta koulurakennuksissa ja koulun alueella. Järjestyssäännöistä tulee käydä ilmi, mitkä osat ovat lainsäädäntöön perustuvia velvoittavia säännöksiä ja määräyksiä, ja mitkä suosituksia (s. 7).

Arviointi

Annoin 15.8.2013 ratkaisun kanteluun, joka koski energiajuomien kieltämistä kouluissa ([OKV/1256/1/2012](#)). Totesin ratkaisussani muun muassa, että oikeuskanslerin laillisuusvalvontatyössä on käynyt ilmi, että koulujen käyttämät kurinpitokeinot eivät kaikilta osin ole perustuneet lakiin. Erityisesti ongelma korostuu tilanteissa, joissa järjestyssäännön rikkomisen perusteella ryhdytään kurinpitokeinoihin ja rangaistuksiin. Eri koulujen internetsivuilta ilmeni, että useiden koulujen järjestyssäännöissä kielletään energiajuomat ja kerrotaan myös, että ne voidaan takavarikoida. Tuolloin voimassa olleessa lainsäädännössä ei kuitenkaan ollut säännöstä, joka olisi antanut opettajalle tai rehtorille oikeuden ottaa oppilaalla oleva esine haltuun.

Tämän jälkeen perusopetuslakia on muutettu, ja lain 36 d §:n 1 momentin mukaan rehtorilla tai koulun opettajalla on yhdessä tai erikseen oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa oppilaalta lain 29 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielletty esine tai aine tai sellainen esine tai aine, jolla oppilas häiritsee opetusta tai oppimista. Lain 36 g §:n 1 momentin mukaan opettajan tai rehtorin 36 d §:n perusteella haltuun ottama häirintään käytetty esine tai aine tulee luovuttaa oppilaalle oppitunnin tai koulun tilaisuuden päättymisen jälkeen. Jos on todennäköistä, että häirintä oppitunnin jälkeen jatkuu, häirintään käytetty esine tai aine tulee luovuttaa oppilaalle viimeistään työpäivän päättyessä.

Edellä mainittuja perusopetuslain pykälää koskevassa hallituksen esityksessä ([HE 66/2013 vp](#)) todetaan (s. 46) muun muassa, että koulupäivän aikana syntyy tilanteita, joissa on tarve puuttua oppilaan toimintaan myös muulla tavoin kuin rangaistuskeinoilla. Oppilas saattaa käyttää oppitunnilla jotakin esinettä, esimerkiksi lelua tai puhelinta, luvatta, eikä suostu laittamaan sitä pyydettyäessä pois tai ottaa sen uudelleen esiin hetken kuluttua. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan myös, että haltuun otettu häirintään käytetty esine tai aine tulee luovuttaa oppilaalle oppitunnin tai tilaisuuden päättymisen jälkeen. Oppilaan voi olla tarpeen pitää hallussaan välitunneilla esimerkiksi matkapuhelinta tai muuta esinettä, jolloin niiden takavarikointi opetustilannetta pidemmäksi aikaa, kuten koko loppupäiväksi, ei ole opetuksen ja oppimisen turvaamiseksi perusteltua ja se rajoittaa tarpeettomasti oppilaan omistusoikeutta. Mikäli kuitenkin on todennäköistä, että häirintä oppitunnin jälkeen jatkuu, tulee häirintään käytetty esine tai aine luovuttaa oppilaalle viimeistään koulupäivän päättyessä. Näin meneteltäisiin, jotta usealla tunnilla toistuvasta haltuunoton aiheuttamalta häiriöltä oppitunnin kulkuun välttyttäisiin (s. 50).

Helsingin Suomalaisen Yhteiskoulun antamassa selvityksessä todetaan, että koulun järjestyssääntöjä on 3.5.2021 täydennetty kieltämällä energiajuomat peruskoulussa. Muutoksesta oli lähetetty Wilma-tiedote 2.5.2021. Vararehtorin selvityksen mukaan torstaina 6.5.2021 kaksi oppilasta oli juonut energiajuomaa oppitunnilla häiriten opetusta. Opettaja oli pyytänyt luovuttamaan juomatölkit itselleen. Toinen oppilaista ei halunnut luovuttaa tölkkiä opettajalle, joten opettaja

tuli oppilaan kanssa kansliaan vararehtorin luokse. Opettajalla oli mukanaan myös toisen oppilaan hänelle luovuttama energiajuomatölkki. Opettajan kanssa kansliaan tullut oppilas luovutti tölkkinsä vararehtorille. Molemmat juomatölkit olivat avattuja ja niistä oli jo juotu osa juomasta. Vararehtori oli selvityksensä mukaan kysynyt oppilaalta, kaataisiko hän itse loput juomasta pois. Hän oli todennut, että vararehtori voi tehdä sen. Vararehtori toteaa selvityksessään tehneensä virheen, kun hän kaatoi molemmat tölkit tyhjiksi ja tietävänsä, että hänen olisi pitänyt säilyttää tölkkejä ja palauttaa ne oppilaille myöhemmin.

Huomioon ottaen edellä mainitut asiaa koskevat säännökset totean, että Helsingin Suomalaisen Yhteiskoulun vararehtori menetteli asiassa virheellisesti. Koska hän itse toteaa menetelleensä virheellisesti ja tuntevansa asiaa koskevat säännökset, kantelu ei anna aihetta enempiin laillisuusvalvonnallisiin toimenpiteisiin kuin että lähetän tämän ratkaisuni hänelle tiedoksi.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Outi Kostama